

Tìm hiểu trang Web của Viện Viễn Đông Bác cổ Pháp (École française d'Extrême-Orient)

NGÔ THẾ LONG(*)

Cũng như nhiều cơ quan khoa học khác trên thế giới, Viện Viễn Đông Bác cổ Pháp (EFEO) đã xây dựng trang Web để giới thiệu Viện trên Internet. Chúng tôi xin lược qua vài nét các phần của trang Web này.

I. Giới thiệu chung

1. Chức năng của EFEO

Viện Viễn Đông Bác cổ Pháp là cơ quan khoa học, văn hoá thuộc Bộ Giáo dục và Nghiên cứu của Cộng hoà Pháp. EFEO có nhiệm vụ nghiên cứu và đào tạo cán bộ nghiên cứu chủ yếu trên thực địa trong các lĩnh vực liên quan tới nền văn minh của châu Á, đặc biệt là Nam Á, Đông Nam Á và Đông Á.

Hiện nay, EFEO tập hợp 42 nhà nghiên cứu phương Đông trong các lĩnh vực nhân học, khảo cổ, kiến trúc, lịch sử, lịch sử nghệ thuật, ngôn ngữ, ngữ văn học và văn khắc. Do công tác nghiên cứu của EFEO gắn liền với khảo cổ, văn bản viết hoặc

(*) Trưởng phòng Phòng Tin học hoá, Viện Thông tin KHXH.

truyền miệng, nên theo truyền thống, các nhà nghiên cứu của EFEO phải biết viết và nói ngôn ngữ bản địa.

Các nhà nghiên cứu của EFEO làm việc tại các Trung tâm ở nước ngoài theo khuôn khổ các hiệp định được ký kết với các cơ quan của các nước sở tại (như các bộ, trường đại học, trung tâm nghiên cứu khoa học...), tham gia đào tạo các nhà nghiên cứu trẻ và trao đổi chuyên gia. EFEO tổ chức các cuộc gặp gỡ quốc tế giữa các nhà nghiên cứu và tham gia tổ chức các hội thảo, hội nghị khoa học. Ngoài ra, EFEO xuất bản các công trình nghiên cứu của các thành viên và có thể hỗ trợ xuất bản các công trình khoa học.

2. Quá trình phát triển

Tại Đông Dương, Đoàn Khảo cổ Đông Dương (Mission archéologique d'Indochine), được thành lập năm 1898, theo đề xuất của Viện Hàn lâm Văn khắc và Văn chương (l'Académie des inscriptions et belles-lettres), đã thành lập Viện Viễn Đông Bác cổ Pháp [l'École française d'Extrême-Orient] theo Nghị định ngày 20/1/1900, đặt trụ sở tại Hà Nội. Thời gian đầu, EFEO có nhiệm vụ tiến hành khảo cổ, sưu tầm các văn bản viết tay, bảo quản các công trình nghệ thuật, nghiên cứu các di sản ngôn ngữ của các vùng thuộc Đông Dương, đóng góp vào nghiên cứu lịch sử các nền văn minh châu Á từ Ấn Độ đến Nhật Bản. Để thực hiện tốt công việc nghiên cứu, EFEO đã thành lập một thư viện và một bảo tàng, rồi sau đó vào năm 1907 là trụ sở bảo tồn khu di tích Angkor ở Campuchia. Như vậy, Hà Nội là nơi sinh của EFEO.

EFEO giao lại trụ sở cho Chính phủ sở tại ở Việt Nam năm 1957, và ở Campuchia năm 1972. Trụ sở chính của EFEO được đặt tại Paris vào năm 1968 (22, avenue du Président Wilson, Paris) và EFEO cũng đã thay đổi phương thức làm việc. Các trung tâm thường trực được thành lập tại các nước châu Á: 1955, tại Pondichéry, Ấn Độ, nghiên cứu về lịch sử và Ấn Độ học; cuối những năm 1950, tại Jakarta, nghiên cứu về văn khắc tôn giáo và khảo cổ; năm 1968 thành lập Viện Hobogirin ở Kyoto nghiên cứu Lịch sử Phật giáo; năm 1975 tại Chiang Mai, nghiên cứu về văn bản cổ Phật giáo khu vực; năm 1987 một chi nhánh được thành lập tại Kuala Lumpur và năm 1989 tại Hong Kong, năm 1990 EFEO mở lại một trung tâm tại Phnôm Pênh, Campuchia và tiếp tục các hoạt động tại khu Angkor. Theo thỏa thuận với Chính phủ các nước

sở tại, năm 1993 Trung tâm thường trực được mở tại Viêng Chăn và mở lại tại Hà Nội. Năm 1990, một Trung tâm được mở tại Đài Loan, năm 1997 tại Bắc Kinh. Ngoài ra trong năm 1994, hai chi nhánh của EFEO được thành lập tại Tokyo và Seoul.

3. Các Trung tâm của EFEO

Cho đến nay, EFEO đã có các trung tâm sau : Phnông Pênh, Siêm Riệp (Campuchia), Seoul (Hàn Quốc), Ponnichéry, Poona (Ấn Độ), Kyoto và Tokyo (Nhật Bản), Viêng Chăn (Lào), Kuala Lumpur (Malaysia), Rangoon (Myanmar), Bắc Kinh, Hong Kong (Trung Quốc), Đài Bắc (Đài Loan), Bangkok, Chiang Mai (Thailand), Hà Nội (Việt Nam) và trụ sở chính tại Paris.

Giám đốc EFEO hiện nay là ông Franciscus Verellen, Giáo sư, Tiến sĩ, chuyên gia về Trung Quốc học, sinh năm 1952, người Australia.

Chúng ta có thể xem chi tiết về từng Trung tâm trên trang Web. Ví dụ như Trung tâm tại Hà Nội hiện có trụ sở tại số 5, xóm Hạ Hồi, do ông Andrew Hardy phụ trách. Trung tâm này có trách nhiệm: theo dõi và xuất bản các công trình thuộc các lĩnh vực lịch sử cổ đại và hiện đại, nhân học, khảo cổ, văn khắc; tham gia các chương trình hợp tác với các viện nghiên cứu ở Việt Nam và thiết lập mối quan hệ với các trung tâm nghiên cứu của Pháp (EHESS, EPHE, CNRS, INALCO và các trường đại học) và của Việt Nam. Đối tác hiện nay ở Việt Nam của EFEO là Viện Khoa học xã hội Việt Nam và Đại học Quốc gia Hà Nội. Ngoài ra, Trung tâm còn tham gia đào tạo về phương pháp luận cho các nhà nghiên cứu trẻ thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam và sinh viên các trường đại học.

Các xuất bản song ngữ của Trung tâm tại Hà Nội gồm hai dạng: Thư viện Việt Nam và Tập san về phương pháp luận và thực tiễn. Trung tâm cũng có một thư viện gồm 4.000 cuốn sách chuyên về lịch sử và nhân học Việt Nam và các nước lân cận.

4. Các thành viên của EFEO

Hiện nay, EFEO có 42 thành viên chính thức và 4 thành viên cộng tác. Trên trang Web có đầy đủ tiểu sử khoa học và các công

trình của từng thành viên (bằng tiếng Pháp và tiếng Anh). Trung tâm tại Hà Nội có hai thành viên chính thức là ông Andrew Hardy (sinh năm 1966, người Anh, tiến sĩ lịch sử, là thành viên chính thức từ năm 2002) và ông Philippe Le Failler (sinh năm 1963, người Pháp, tiến sĩ lịch sử, là thành viên chính thức từ năm 2003).

5. Các lĩnh vực nghiên cứu

Các lĩnh vực nghiên cứu theo từng chuyên ngành cụ thể được chia theo địa lý gồm 3 khu vực : Nam Á, Đông Nam Á và Đông Á.

II. Tin tức hoạt động của EFEO

Phần này gồm các mục sau:

- *Chương trình nghị sự của EFEO* (l'Agenda de l'EFEO): bằng tiếng Pháp và tiếng Anh, dưới dạng file pdf. Lịch làm việc bao gồm các hội thảo, hội nghị, các đoàn công tác, học bổng của EFEO, thư viện, xuất bản phẩm và các hoạt động của các trung tâm...

- *Học bổng và trợ cấp kinh phí cho các hoạt động nghiên cứu của EFEO*: Các nhà nghiên cứu trẻ có trình độ đại học, thạc sĩ, tiến sĩ của Pháp và các nước khác, có thể nhận được học bổng và trợ cấp kinh phí để thực hiện các chương trình nghiên cứu tại các trung tâm của EFEO trong thời gian từ 1 đến 6 tháng với số tiền hỗ trợ là 800 euro mỗi tháng (đối với tiến sĩ là 950 euro). Ngoài ra còn có học bổng của Fondation de Jeunesse Internationale kết hợp với EFEO dành cho sinh viên, cán bộ nghiên cứu trẻ (dưới 35 tuổi) tham gia các hoạt động nghiên cứu tại các Trung tâm của EFEO và khảo cổ. Giá trị học bổng phụ thuộc vào thời gian, công việc, mức độ đào tạo và quốc gia được lựa chọn để đến thực tập. Trên trang Web của EFEO có đủ các thủ tục cần thiết để đề nghị học bổng.

- Các bài giảng, hội thảo, hội nghị khoa học được tổ chức tại Paris và các trung tâm của EFEO.

- Báo cáo tổng kết thường niên của EFEO.

Ngoài ra còn những thông tin khác như công tác nhân sự của EFEO, một số hướng dẫn cần thiết (ví dụ như xin visa nghiên cứu khi vào Việt Nam...).

III. Công tác nghiên cứu

1. Giới thiệu chung

Công tác nghiên cứu của EFEO được thực hiện theo 3 trục chính. Đó là:

- *Các truyền thống về công trình kiến trúc*: gồm các nghiên cứu về khảo cổ, lịch sử nghệ thuật và kiến trúc. Công tác này được gắn liền với việc bảo tồn các di sản kiến trúc.

- *Truyền thống chữ viết và tôn giáo*: gồm các nghiên cứu về ngữ văn học, chữ viết, văn khắc, lịch sử văn học, ngôn ngữ, lịch sử tôn giáo (chủ yếu là Phật giáo, ngoài ra còn nghiên cứu về đạo Hindu, Đạo giáo, Thiên Chúa giáo và đạo Hồi).

- *Nghiên cứu về lịch sử và nhân học*: tập trung vào các chủ đề đặc biệt như: dân tộc ít người ở Trung Quốc, tổ chức làng xã ở Bắc Trung Quốc, lịch sử văn hoá khu vực Nam Trung Quốc, quá trình hợp pháp hoá trong xã hội Nhật Bản và nhân học trong lịch sử Việt Nam.

2. Các nhóm nghiên cứu của EFEO

Bao gồm 8 nhóm: Ấn Độ học; Phật giáo; nhân học ở Trung Quốc; Đông Nam Á: trao đổi, tôn giáo và Nhà nước; lịch sử và nhân học của xã hội Nhật Bản; Nhà nước và xã hội trên bán đảo Đông Dương: Việt Nam và các nước láng giềng trong tiến hoá lịch sử; Khảo cổ học ở Campuchia; Khảo cổ học và lịch sử nghệ thuật ở Triều Tiên.

Trong đó nhóm nghiên cứu về Nhà nước và xã hội trên bán đảo Đông Dương: Việt Nam và các nước láng giềng trong tiến hoá lịch sử (mang ký hiệu JE 2454), gồm hai chương trình do Nhóm nghiên cứu về Việt Nam của EFEO và EPHE thực hiện: 1. Sự tiến triển của nước Đại Việt, di dân, tiếp xúc, cơ chế chuyển đổi xã hội và không gian (Les marches du Dai Viet, migrations, contacts, et mécanismes de transformation des sociétés et de l'espace) do Andrew Hardy chịu trách nhiệm kết hợp với các nhà nghiên cứu ở Việt Nam và nhóm nghiên cứu của EFEO-EPHE; 2. Dự án về xuất bản kiểm kê tư liệu gốc toàn văn các bản văn khắc trên bia của Việt Nam (Projet de publication de l'inventaire et du corpus

intégral des inscriptions sur stèles du Vietnam), do Philippe Papin chịu trách nhiệm hợp tác với Trung tâm EFEO tại Hà Nội và Viện Nghiên cứu Hán Nôm của Việt Nam.

3. Một số hoạt động nghiên cứu khác

Như Xưởng phục chế tại Bảo tàng Quốc gia ở Phnôm Pênh, Classical Tamil Winter School, “Tư liệu gốc toàn văn chữ Khmer”.

4. Các ký kết và hợp tác

EFEO có quan hệ với nhiều cơ quan nghiên cứu và các trường Đại học về khoa học xã hội tại Pháp và nhiều nước khác trên thế giới, chủ yếu là ở châu Á, trong đó có Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

IV. Xuất bản

1. Cơ sở dữ liệu thư mục các sách xuất bản của EFEO

Được tìm kiếm theo tên tác giả, tên sách, địa lý, chủ đề hoặc có thể tìm kiếm theo từng bộ sưu tập. Trong đó có bộ sưu tập sách Việt Nam do EFEO xuất bản gồm các sách sau (có phần tóm tắt):

- *Phạm Thị Thuý Vinh*, (*Papin Philippe* dịch) – Văn bia thời Lý xứ Kinh Bắc và sự phản ánh sinh hoạt làng xã.

- *Ngô Đức Thọ*, (*Poisson Emmanuel* dịch và chú giải) – Chữ huy Việt Nam qua các triều đại (Les caractères interdits au Vietnam travers l'histoire).

- *Vũ Thị Minh Hương, Nguyễn Văn Nguyên*, (*Papin Philippe* dịch) - Địa danh và tài liệu lưu trữ về làng xã Bắc Kỳ (Répertoire des toponymes et des archives villageoises du Bac-Ky)

- *Nguyễn Văn Huyền* - Địa lý hành chính Kinh Bắc (Tableau de géographie administrative d'une ancienne province vietnamienne, le Bac-Ninh ou Kinh-Bac).

- *Nguyễn Trãi*, (*Nguyễn Văn Nguyên* biên soạn, *Papin Philippe* giới thiệu và dịch; *Phan Huy Lê* viết bài tựa) - Những vấn đề văn bản học Quân trung từ mệnh của Nguyễn Trãi (Les Ecrits d'armée de Nguyễn Trãi. Question de philologie. XVe siècle).

- *Nguyễn Văn Nguyên* - Tấu, biểu đấu tranh ngoại giao của Nguyễn Trãi (Les documents diplomatiques rédigés par Nguyễn

Trãi au XVe siècle).

- *Le Failler Philippe*, (*Trần Thị Lan Anh* và *Trịnh Thị Thu Hằng* dịch) - Thuộc phiện và chính quyền thuộc địa ở châu Á: Từ độc quyền đến cấm đoán : 1897-1940.

- *Durand Maurice, Papin Philippe, Đinh Gia Khánh* và *Nguyễn Văn Nguyên* (biên soạn) - L'univers des "truyện nông".

- *Vũ Văn Sách, Vũ Thị Minh Hương, Papin Philippe* - Văn thơ Đông Kinh Nghĩa thực (Prose et poésies de l'école du Đông Kinh Nghĩa thực).

2. Tạp chí

EFEO có các tạp chí sau:

Le Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient (BEFEO).

Arts asiatiques.

Les Cahiers d'Extrême-Asie (xuất bản tại Kyoto, Nhật Bản).

Faguo hanxue - Sinologie française (xuất bản tại Trung Quốc).

Aséanie (xuất bản tại Thailand).

Các tạp chí trên đều có mục lục cho các số mới xuất bản gần đây. Trong đó một số bài chính có tóm tắt.

3. Giới thiệu các sách của EFEO mới xuất bản (có phần tóm tắt)

4. Giới thiệu các bài viết của các thành viên EFEO trên các tạp chí khác

5. Xuất bản phẩm trực tuyến

Hiện có:

- *Inventory of monuments at Pagan* (fp6): Cơ sở dữ liệu này xuất bản cùng UNESCO về kiểm kê các công trình tại Pagan, có thể tìm kiếm theo chủ đề các công trình. Có thể tải CSDL này về máy tính cá nhân.

- *Chercheurs d'Asie* : Danh mục (kể cả Tiểu sử khoa học) các giám đốc, thành viên khoa học của EFEO từ khi thành lập tới nay.

- Và một số tư liệu dạng số khác.

V. Tư liệu

1. Thư viện của EFEO tại Paris

Bao gồm 79.000 tài liệu, hơn 1.000 tên tạp chí (trong đó có 700 tạp chí đang tồn tại) và hàng nghìn bản khắc và phim âm bản thuộc các phong Trung Quốc, Triều Tiên, Nhật Bản, Đông Nam Á và Nam Á, trong đó phong Việt Nam có khoảng 5.000 bản. Thư viện EFEO có quan hệ trao đổi với các thư viện về khoa học xã hội tại các cơ quan nghiên cứu và trường Đại học về khoa học xã hội và nhân văn. Thư viện EFEO tại Paris hiện do bà Cristina Cramerotti phụ trách. EFEO còn có kho lưu trữ ảnh. Kho này hiện lưu giữ các ảnh về khảo cổ, kiến trúc, bảo tàng, dân tộc... trong đó có 30.000 ảnh về Campuchia, 8.500 ảnh về Việt Nam (trong đó có 1.500 ảnh về Champa), 3.000 ảnh về Trung Quốc, 3.000 ảnh về Lào, 2.000 ảnh về Thái Lan và hàng nghìn ảnh về Ấn Độ. Ngoài ra còn khoảng 7.000 ảnh kính, chủ yếu về Campuchia và Việt Nam. Các số ảnh này đã và đang được số hoá.

2. Thư viện tại các Trung tâm của EFEO

Hiện có các thư viện thuộc các trung tâm tại Chiang Mai, Hà Nội, Jakarta, Kyoto, Pondichéry và Siêm Riệp. Trong đó Thư viện của Trung tâm Hà Nội hiện lưu giữ khoảng 4.000 tài liệu bằng tiếng Pháp, Việt và Anh.

3. Nguồn điện tử

- *CSDL thư mục*: Trên trang Web của EFEO có hai CSDL thư mục: BULAC của Thư viện đại học về ngôn ngữ và văn minh (Bibliothèque universitaire des langues et civilisations), mà thư viện EFEO là một thành viên) và SUDOC của Hệ thống tư liệu đại học (Système universitaire de documentation).

- *CSDL toàn văn tại thư viện*: sưu tập 108 đĩa CD-ROM về *Phật giáo Tây Tạng*, sưu tập 182 đĩa CD-ROM *Từ khố toàn thư*, JSTOR The Scholarly Journal Archive, Bibliography of Asian Studies.- *CSDL toàn văn truy cập trực tuyến* : CHANT (Chinese Ancient Texts), IRD (Institut de recherche pour le développement) và Asian Studies WWW.Virtual Library.

Chúng ta có thể tìm hiểu chi tiết hơn trên Internet theo địa chỉ: <http://www.efeo.fr/>